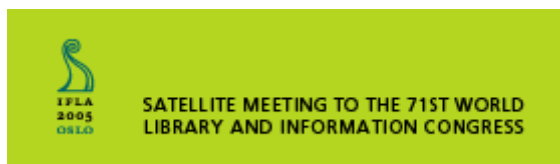

Virtuaalikirjasto tulee - miten käytämme nykyisiä uusia ja uusittuja kirjastorakennuksiamme?

[06/05](#)

IFLAn kirjastorakennuksia koskeva satelliittikokous Järvenpää-talolla 11. – 12.8.2005 otsikolla ”*Physical Library and beyond – library as a place and the library in cyberspace*” käsitteli kirjastotiloja palvelujen muuttuessa entistä enemmän virtuaalisiksi.

Viimeksi kuluneet kymmenen vuotta ovat omassa yliopistossamme olleet ennen näkemättömän kirjastorakentamisen aikaa. On uudistettu vanhaa ja rakennettu uutta. Sen vuoksi tuntuikin hiukan hämmäntävältä ryhtyä miettimään mihin kirjastotiloja tulevaisuudessa oikeastaan tarvitaan, jos sekä kokoelmat että palvelut muuttuvat sähköisiksi.

- Olemmeko nyt investoineet vääränlaisiin kalusteisiin ja miten muunneltavia nykyiset tilamme ovat?
- Muuttuuko kokonaistilan tarve vai ainoastaan tilan käyttötapa?
- Millä lailla kirjastojen palvelut ja toimintamallit ovat muuttuneet ja mihin suuntaan ne tulevaisuudessa kehittyvät?

Näitä asioita pohti kahden sadepäivän ajan lähes sata eri puolilta maailmaa saapunutta osallistujaa. Suomalaisia oli joukossa paljon, mikä oli ilahduttavaa, koska IFLAn tapahtumaan osallistuminen oli kerrankin mahdollista suhteellisen vähin kustannuksin. Osa kuulijoista jatkoi matkaa Osloon IFLAn yleiskonferenssiin, mutta jotkut naapurimaidenkin osanottajista tulivat ainoastaan satelliittikokouksiin.

Ohjelmaan sisältyi useita tutustumiskäyntejä erityyppisissä yleisissä ja tieteellisissä kirjastoissa pääkaupunkiseudulla ja Lahden seudulla. Helsingin yliopiston kirjastoista vieraat tutustuivat Kansalliskirjastoon, Viikin tiedekirjastoon, Opiskelijakirjastoon/Oppimiskeskus Aleksandriaan ja Käyttätymistieteellisen tiedekunnan kirjastoon/ Oppimiskeskus Minervaan.

Alustukset ja keskustelut käytiin kahden päivän aikana Järvenpäässä. Ne käsittelivät virtuaalipalveluita ja erityisesti uusia kirjastorakennuksia sekä tieteellisten että yleisten kirjastojen kannalta. Keskeiseksi teemaksi kohosi kuitenkin ennen kaikkea kirjastojen roolin muutos niin yhteiskunnassa kuin omassa organisaatiossakin. Tätä teemaa käsittelivät jollain lailla lähes kaikki alustajat. Kirjastot haluttiin nähdä avoimina monialaisina toimintakeskuksina, jonne on helppo tulla ja joiden toiminta lähtee erilaisten asiakkaiden erilaisista

tarpeista.

Poimin tähän joitakin esimerkkejä alustuksista, jotka kukin omalla tavallaan kuvastavat kirjastojen roolissa ja imagossa tapahtuvaa muutosta ja joka vaikuttaa siihen millaiseksi arkkitehdit tänä päivänä mieltävät kirjastorakentamisen.

Hollantilaiset **Rieke Overbeeke** ja **Leo de Viet** esittelivät pienehkön kaupungin Nieuverkerkin kirjaston luonteen muuttumista korkeitten hyllyjen ja lainaustiskin hallitsemasta kirjastosta moderniksi kansalaisten olohuoneeksi, jossa lainaustiskin tilalla oli itsepalvelupisteitä tai yhden hengen neuvontapisteitä, ja jonka suunnittelussa oli otettu huomioon ennen muuta asiakasystävällisyys, viihtyisyys ja sekä uudet sähköiset aineistot ja niiden käyttötilat. Viihtyisyys ja helppo saavutettavuus näkyivät kirjaston suunnittelussa aina materiaalien (puu, luonnonmateriaalit) ja värien valinnasta kirjaston keskeiseen sijaintiin kaupungissa.

Kirjastot sosiaalisina ympäristöinä

Tieteellisiä kirjastoja koskevan alustuksen piti Montrealin McGill -yliopiston kirjastonjohtaja **Janine Schmidt**, joka aikaisemmin oli toiminut University of Queenslandin kirjastonjohtajana Brisbanessa Australiassa. Hän tarkasteli Australian ja Kanadan tutkimuskirjastoja sosiaalisina ympäristöinä. Kirjastosuunnittelu on myös näiden maiden tutkimuskirjastoissa lähtenyt miellyttävän ympäristön ja siihen liittyvän tekniikan käytön helppouden yhteistyöstä, joka on joissakin kirjastoissa onnistuttu saavuttamaan, joissakin ei. Lainaustiskista on luovuttu äärimmäisen harvoissa kirjastoissa, vaikka erillisten neuvontapisteiden ja liikkuvien avustajien tarvetta on ehditty jo kaivata. Kokoushuoneita, ryhmätyöhuoneita, kahvipisteiden läheisyyttä pidetään tärkeänä, samoin joissakin kirjastoissa opiskelijapalveluiden läheisyyttä tai niiden yhdistämistä kirjastopalveluihin. Kyseessä näyttää siis olevan pitkälti meikäläinen oppimiskeskusajattelu. Myös erillisiä tiedeyhteisön jäsenten kokoustiloja, opiskelijoiden ryhmätyötiloja ja tutkijoiden keskustelutiloja on rakennettu kirjastojen yhteyteen.

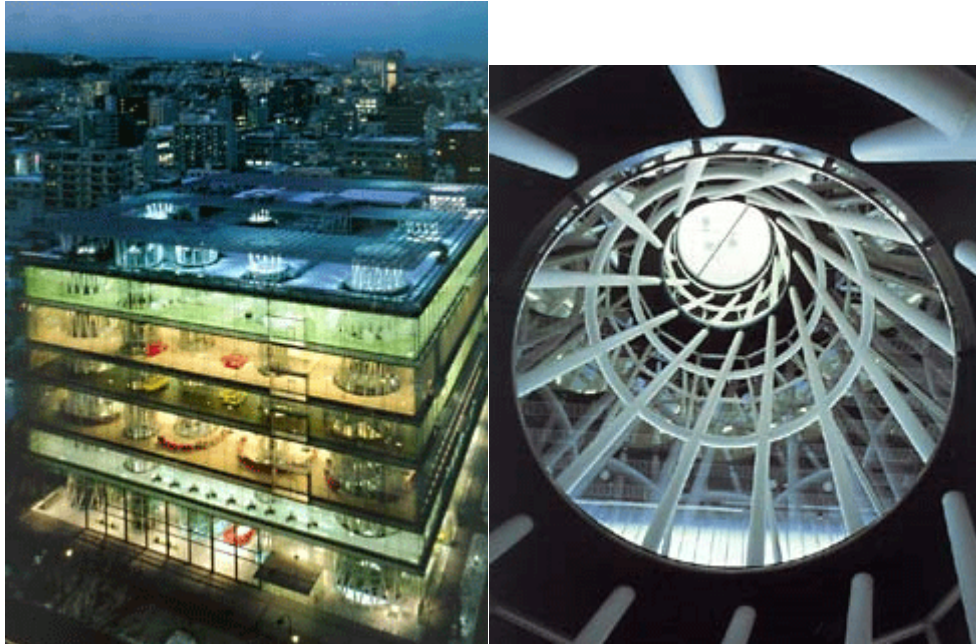
Japanilainen Sendai-mediateekki

Ehkä poikkeavin ja eniten kahvipöytä- ja junamatkakeskustelua herätti multimediaesitys japanilainen Sendai-mediateekki, joka oli rakennustavaltaan lähes uskomattoman läpinäkyvä lasitalo.

Sendai on miljoonan asukkaan kaupunki, joka sijaitsee 300 km päässä Tokiosta ja talo toimii monitoimitilana, jossa on lasten kirjasto, käsikirjasto ja muita kirjastopalveluita kolmessa kerroksessa sekä näyttelygallerioita ja elokuvia, ja kokoustiloja kolmessa muussa kerroksessa. Rakennuksen lattiapinta-ala käsittää 21 682,15 m² ja se on 36,49 m korkea. Talo koostuu 7 lasitasosta, jotka yhdistyvät toisiinsa ontoilla pylväillä, niin että yleisilme tuo mieleen muovisen lasten rakentaman palikkatalon.

Rakenteita on joissakin paikoin vahvistettu betonilla mm. maanjäristysten

varalta. Talossa ei ole neljässä ensimmäisessä kerroksessa lainkaan seiniä, vaan ajatuksena täysin esteetön liikkuminen paikasta toiseen. Näyttelytilassa on pyörillä kulkevia seinäkkeitä, joihin voidaan kiinnittää esimerkiksi tauluja. Ontot putket toimivat myös valon lähteinä ja keräävät kattokerroksesta auringonvaloa putkien kautta muihin tiloihin. Henkilökunnan tilat erottuvat yleisötiloista verhoilla.

Sendai-mediateekin on suunnitellut arkkitehti **Toyo Ito** (kuvat [Designboomin](#) sivulta). Lisäkuvia rakennuksen [kotisivulla](#).

Päivien lopuksi ohjelmassa oli ryhmätöitä, joissa perehdyttiin kirjastojen pohjapiirroksiin ja yritettiin tulkita niitä. Omaan ryhmääni kuului espanjalainen arkkitehti, joka antoi hyviä vihjeitä siitä mitä pohjapiirroksista tulisi näkyä, jotta ulkopuolinen voi niitä tulkita.

Yhteenvetona kahden päivän annista voisi hyvin yhtyä tiivistelmään, jonka esitti viimeinen alustaja professori **Ilmari Lahdelma** Tampereen teknillisestä korkeakoulusta.

”Tulevaisuuden yleisen kirjaston tulee näkyä ja erottua selvästi kaupunkimiljöössä. Arkkitehtuurin tulee antaa yksityisyyttä ja läpinäkyvyyttä samalla kertaa. Kirjasto on ihmisen kokoinen. Kirjasto on julkinen rakennus, jossa ulkotilat ja rakennus ovat luonnollisessa vuorovaikutuksessa.”

Muunneltavuus näyttää olevan kaiken uuden rakentamisen ja kalustamisen avainsana. Esimerkiksi raskas, hienosti muotoiltu lainaustiski näyttää muuntuvan paloista kootuksi kevytrakenteiseksi kokonaisuudeksi, jonka tarvittaessa voi pilkkoa erillisiksi palvelupisteiksi, kuten eräissä Hollannin ja Tanskan esimerkeissä oli tehty. Kirjahyllyt kulkevat pyörillä ja lukutilat ovat muutettavissa sellaisiksi kuin kulloinenkin käyttäjäpolvi niitä tarvitsee.

Tulevaisuuden kirjaston periaatteiksi kirjattiin myös seuraavaa:

” Ihminen ja hänen tarpeensa käyttää kirjoitettua tekstiä, usein kuvin varustettuna, ohjaavat myös tulevaisuudessa kirjastoarkkitehtuuria riippumatta siitä missä muodossa teksti esitetään. Teknologian ennakointi tekee mahdolliseksi kirjastoille uuden paikan: kirjastot omina elementteinään on yhdistetty ja jaettu muihin toimintoihin. Kiertely fyysisessä kirjastossa ja painettujen tekstien selailu muuttuu informaation etsimiseksi ja sähköisten aineistojen selailuksi. Se voi tapahtua paikassa, jolle arkkitehtuurin keinoin voi luoda sopivat puitteet etukäteen.”

- [Satellite meeting: The Physical Library and Beyond - Library as Place and the Library in Cyberspace, 11–12 August 2005 , Järvenpää](#)

*Tuula Ruhanen
kirjastonjohtaja
käyttätymistieteellisen tdk:n kirjasto
puh. (09) 191 20570
tuula.ruhanen at helsinki.fi*